

З ДОКУМЕНТАЦІЇ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ЄПИСКОПА XVIII СТ. ІЛАРІОНА РОГАЛЕВСЬКОГО

Протоієрей
Юрій МИЦІК

Ім'я Іларіона Рогалевського (друга половина XVII ст. – 1740) не належить до широковідомих. А між тим ця людина зробила значний внесок в діяльність Української Православної Церкви. У дореволюційний період його біографії приділялась певна увага в творах ряду істориків, зокрема істориків Церкви (В. І. Асоченський, Філарет (Гумілевський), П. М. Строев), але після жовтневої революції його ім'я замовчувалось («служитель культу»!). Лише в самостійній Україні йому була приділена ґрунтовна стаття В. Н. Жука, О. Ф. Задорожної, С. Р. Кагамлик у енциклопедичному виданні, присвяченому Києво-Могилянській Академії (далі – КМА)(1), з'явилися публікації деяких документів про нього (2). Отже, Рогалевський (його світське ім'я як і рік народження досі невідомі) народився в Мінську в шляхетській сім'ї. Учився в КМА наприкінці XVII ст. Після закінчення навчання Рогалевський повернувся до Мінська, де прийняв чернечий постриг (вірогідно в мінському Петропавлівському монастирі), згодом став ієродияконом. Близько 1707/1708 рр. став похідним священиком та духівником фельдмаршала Б. Шереметева. У складі

В даній статті подається нарис біографії чернігівського і новгород-сіверського єпископа 1735-1738 рр. Іларіона Рогалевського, проаналізовано його документацію, вставлено характерні риси її дипломатичного протоколу, публікуються виявлені в архівосховищах (повністю або у вигляді регестів) його грамоти.

Ключові слова: Церква, єпископ, дипломатика, формуляр, козацтво.

*Archpriest Yuriy MYTSYK
FROM THE DOCUMENTATION
OF THE CHERNIGIV BISHOP OF
THE 18TH CENTURY ST. ILARION
ROGALEVSKY*

In this article an essay on the biography of the Chernihiv and Novgorod-Siverskyi bishop of 1735-1738 Ilarion Rogalevsky has been presented, his documentation has been analyzed, the characteristic features of his diplomatic protocol have been inserted, his writings found in the archival repositories (completely or in the form of regestists) have been published.

Key words: church, bishop, diplomacy, form, cossacks.

російського посольства їздив до Персії, був флотським обер-ієромонахом на кораблі «Пінськ» (1720), певний час перебував у Олександро-Невській лаврі. У 1722 р. був призначений ігуменом дубенського Мгарського монастиря, але через конфлікт з чернігівським єпископом Іродіоном Жураковським був відкликаний і призначений архімандритом Донського Богородицького монастиря в Москві (1728 – 1732), користувався прихильністю властей, насамперед цариці Анни Іоаннівни. У 1732 р. його було висвячено на єпископа Казанського та Св'язького і він, зокрема, створив у Казані школу, яку хотів реформувати за зразком КМА, котра мала готувати кадри для місцевої семінарії, відкрив також чотири школи для дітей неросійських народів.

У 1735 р. Рогалевського було призначено архієпископом до Чернігівської та Новгород-Сіверської єпархії, де він, крім іншого, сприяв розвитку освіти. (Цей факт, як і факт відставки в подальшому Рогалевського з цієї посади, був стисло занотований у Чернігівському літописі). Дбав він і про зміцнення матеріальної бази єпархії. Так, 8.08.(28.07.) 1736р. бунчуковий товариш Андрій Полуботок (син гетьмана Павла Полуботка) передав йому «пляц Калениковський» у Чернігові (див. додаток). У 1738 р. він звільнився на спочинок до Києво-Печерської лаври. Близько 1740 р. його було викликано синодом до Петербурга, але по дорозі до столиці він помер. Був похований у Отрочому Успенському монастирі (Твер). Його майно, насамперед велика бібліотека, після різних пертурбацій опинилася в зібраннях Києво-Печерської лаври, чернігівської архієрейської кафедри та московського синодального правління, а також ряду церков і монастирів Чернігівської єпархії. Таким чином, біографія єпископа відома тільки в загальних рисах. Детальнішому її вивченню перешкоджає брак джерел, особливо особистого походження.

Під час праці у Інституті рукописів (далі – ІР) Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – НБУВ) нами було виявлено рукопис першої половини XVIII ст., переважну частину якого займали копії грамот двох осіб: імператриці Анни Іоаннівни та чернігівського й новгород-сіверського архієпископа Іларіона Рогалевського (понад 25). У зібраннях ІМФЕ (Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України) було знайдено ще один документ, про який ми скажемо нижче. Знайомство з останніми, які нас особливо цікавлять, принесло певне розчарування. Як і у випадку з документацією його сучасника київського митрополита (формально він був архієпископом) у 1722 – 1730 рр. Варлаама Ванатовича, вона осно-

вному повторює й поширює царські укази й постанови синоду. Рогалевський так само доводив волю Петербурга чи Москви до відома парафіян своєї єпархії, вимагав надіслані укази скопіювати і розіслати між духовенством і парафіянами для «відома» й «достодолжного исполнения» і відрапортувати про виконання цього завдання. Це зайвий раз свідчить про майже повну залежність тоді не тільки київського митрополита, а тим більше українських єпископів від своїх російських зверхників. Таким чином, значення цих грамот як джерела до історії Української Православної Церкви різко знижується. Тому ми спочатку розглянемо дипломатичний протокол грамот Рогалевського, який складається з трьох частин: 1. Початковий протокол 2. Основна частина 3. Заключний протокол. Тут будемо орієнтуватися насамперед на грамоту від 11.06. (31.05). 1736, видану в Чернігові.

I

Отже, першим елементом протоколу документа є **інвокація** (наприклад у вигляді формули: «Во имя Отца и Сина і Святого Духа»). У грамотах Рогалевського вона відсутня. Це досить типово для українських актів XIV – XVIII ст. в цілому (за винятком заповітів), хоча в грамотах митрополитів, єпископів вона подекуди трапляється.

Інтитуляція. Вона присутня в усіх грамотах Рогалевського і є практично незмінною у такому вигляді: «Божію милостию православний архиепископ черніговский и Новагородка Сіверского Иларион Рогалевский».

Інскрипція присутня практично в усіх грамотах Рогалевського у такому вигляді: «Єпархії ншей Черніговской превелебним в Богу отцам любецкому, домницкому, андроницкому, макошинскому и рихловскому игуменам», але інколи дещо коригується. Так в число адресатів-ігуменів монастирів інколи вносився «Рувимососницького мнстря строїтель», вірогідно тому, що цей монастир у Сосниці лише будувався (видно ця обитель проіснувала недовго). Важливо, що грамота була звернена до ігуменів, а не до представників білого духовенства. Коли ж грамота була звернена до вужчого кола адресатів, то відповідно змінювалася інскрипція, як от: «Єпархии нашей Короповскому духовному правлению и всім, кому о сем відать надлежит». Останні слова формули разюче нагадуються інскрипцію гетьманських універсалів і що особливо цікаво, єпископські грамоти часто називаються Рогалевським чи його вповноваженими «універсалами».

Салютація присутня в усіх грамотах єпископа в досить стандартному вигляді: «Божие и наше пастирское препосилаем благословенне» або «при благословеніи ншем архиерейском объявляется».

II

Аренга. Не бачимо її у виявлених грамотах Рогалевського навіть у злитому вигляді (арена-нарація), хоча вона могла бути у ще невідомих грамотах.

Нарація є обов'язковою і найбільшою частиною грамот Рогалевського і чи не найцікавішою. Тут говориться про причини й обставини видання грамоти. Інколи вона досить суха й дуже формалізована, як у виявлених нами грамотах, що відбивають волю імператриці та синоду, як от: «Каков ея императорского величества самодержици всероссийской указ за подписанием собственния ея императорского величества руки об отсылки поиманних около Санкт Петербурха на заставах разных чинов людей без пашпортов прямо в ті міста, кого куда надлежит, а не в полицию, а тіх містах в них слідоват и послідствіям (?) поступат з біглими драгунами и салдатами и матросами и протчими служилими людми по воинским правам, а з гулящими по указу 729 году, а которие біглие люде поміщикови, а тіх поміщиков в Санктпетербурхе ніт, тако малолітних оприділят для обучения в школи, а срослих в каторжную и в другие казеніе работи и дават корм и мундір и при отдачи в казну з поміщиков ту здержаную на них службу возвращат. Июля 26 дня сего 1736 году напечатан и стійшому правителствующему синоду при видеении правителствующаго сената сообщен. Таков по ея императорского величества указу и по оприділенію стійшаго правителствующаго синода для відома и дійствителнаго исполнения из стійшаго правителствующаго синоду при писменном ея императорского величества прошлаго ноябра 8 дня под номером 2227-м состоявшагося указі к нам печатний еден указ прислан, которого ея императорского величества указа скоро по поручении, як в протчие епархии ншей Черниговской подсутсвенние міста справочние з оного ея императорского величества печатного указа при універсалі ншем для відома и дійствителнаго по тому ея императорского величества указу исполнения разослали ми копії». Не можна не помітити, що царат змушував займатися духовенство цілком світським питаннями саме: залізом та чавуном на уральських заводах Демидова чи набором рекрутів чи постачанням коней для драгунських та кірасирських

частин армії. Зрозуміло, що царат розглядав Церкву переважно як департамент у системі державного правління імперії.

Інший приклад нарації: «Епархии нашей Короповскому духовному правлению и всім, кому о сем відать надлежит. Сего мая 11-го числа от того духовнаго правления, по взнесенной во оное от священника села Высокого церкви Успения Богоматери Луки Лукашевича с прихожаны прозбы, доношением нам представлено: как де по дозволению нашему купленная реченным священником и прихожанами в упраздненном дівичьем Макошинском монастырі трапезная церковь совершенно разобрана и перевезена в показанное село Высокое (суч. Борзнянського району- Ю.М.) для состроения оной на місто там згорівшой на старом місті ж и в прежнее именованіе; к чему де и мастер уже договорен. Того ради и прошоно на заложеніе той церкви нашей благословенной грамматы».

Диспозиція містить в собі наказ єпископа, наприклад: «Так и до превелебностей вших з оного печатного ея императорского величества указа при сем ншем універсалі справочного посилая копию, предлагаем: скоро по полученіи оние ея императорского величества из стійшаго правительствующаго синода писаніе пропискою в сем ншем універсалі вираженіе и при сенаті печатнии копию при сем сообщенніи указы відомства превелебностей вших в мнстрех и подсудственним своїм сществу для відома и дійствителного исполненія распубликовать, а получении же и распубликации обикновено в домовую ншу архиерейскую канцелярию немедленно репортоват так предлагаем». Тут до диспозиції приєдналися деякі елементи нарації від слів: «Так и до» до слова «предлагаем».

Санкція. У грамотах Рогалевського вона присутня не завжди і зводиться (якщо є) в більшості випадків до погрози неблагословення чи «пастирского ншего гніва», часом і до погрози штрафом (його розмір не вказується).

Короборація (свідчення завірення грамоти), мабуть, є обов'язковою частиною грамот Рогалевського. Вона містить підпис єпископа й печатку. Але через те, що ці грамоти дійшли в копіях, то печатки не можна побачити та й взагалі копіїсти їх воліють не зазначати. Лише в одній грамоті, яка не входить до згаданого збірника, а була скопійована з оригіналу відомим істориком та громадським діячем В.Ф.Білозерським чи копійістом з волі останнього бачимо важливу заувагу: «(М[істо] П[ечати]. Без подписи. Печать сургучная большая с изображением Преображения Господня, так как кафедра при Спасо-Преображен-

ском соборе; подпись на печати: «Печать кафедры Новгородско Сіверскія». Писана на синеватой бумаге обыкновенного формата с водяными знаками» і «На с. т(?). грам[оте] 1785 дек[абря] 15 на сред[ине] печати сургучной изображ[ены] монастырь с частию монастыр[ской] стены с 2 башнями, церковь о 3 главах и 2 церк. 1-(...)*, колокольню и монастырс[кое] здание с надп[исью]: «Печать Спаского Новаграда Сіверскаго монастыря». Те саме стосується й підпису Рогалевського. Копіює лише інколи зазначає, що сам архієпископ завірив грамоту (див. додаток № 16 грамота від 14(3).06.1738 р.). Але на більшості грамот через відсутність або переважно якусь тяжку хворобу Рогалевського підпис ставив намісник єпархії (ієромонах Андрій (вересень 1736 р., ієромонах Сосипатр (жовтень-листопад 1736 р.), «за намісника правящий ієромонах Патрикий, екзамінатор» (грудень 1736 р.), ієромонах Товія Старжевський, ігумен Рабцевского (?) монастыря або група чільних її діячів, як от: «По повелінію звишмененного преосщеннійшаго архипастира ншого за болізні ж сего ж преосщенства на сем подписалис:

Елецкий архимандрит Тимофей.

Архимандрит Иракий катед[ри] Черн[іговской] писар и ка[менского] м[онастиря] игумен.

Иєромонах Нектарий духовник.

Иєромонах Патрикий.

Иєромонах Захарий, екзамінатор.

Канцелярист Григорий Бизіме[н[ский]].

Інколи підпис ставила одна людина за наказом архієпископа: «По повелінію звишменованогосвященного архипастира нашего за немощ[ю] его преосщенства на том подписался иєромонах Иракий кат[едри] Чер[ніговской] писар и ка[менского] мо[настиря] игумен». Відзначимо, що склад єпархіальної верхівки і посади деяких її членів дещо змінювалися, через що цей елемент дипломатичного протоколу змінювався. Так, бачимо інколи таких осіб, як: ієромонах Афанасий, «катедри Чер[ніговской] екзаменатор», ієромонах Феофіл, «катедраального черніговского мнстра намісник», згадуються канцеляристи: «Филип Михайловский», «Гордий Лінковский», «Филип Ладонка».

III

Датум (місце і час видання грамоти). Він є обов'язковим елементом дипломатичного формуляра грамот Рогалевського. Зрозуміло всі дати подані за старим стилем і зазвичай місцем видання вказується Чернігів (інколи «дом наш архиерейский»,

інколи – Успіння Богородиці Єлецький монастир. В одному випадку вказується, що указ Анни Іоаннівни потрапив до рук Рогалевського в Стародубі («при посіщенні єпархії ншей Черніговской в городі Стародубі сего августа 10 дня» 1736 р.), і тут же була з його наказу створена відповідна грамота в Чернігівську єпархію.

Апрекація (заключення). Вона відсутня в грамотах Рогалевського, що є типовим для українських актів.

Зазначимо, грамоти написані сумішню української, російської та церковнослов'янської мов.

Отже, враховуючи те, що переважна більшість грамот містить тотожні формули, що їх зміст стосується в основному далеких від життя УПЦ питань, ми подаємо повні тексти тільки деяких грамот, інші ж – подаємо у вигляді регестів.

1) Києво-Могилянська Академія в іменах XVII – XVIII ст. Енциклопедичне видання. – К., 2001. – С. 456.

2) Тригуб О. З нових джерел до історії земельної власності Борисоглібського кафедрального монастиря в Чернігові та на його околицях у другій половині XVII – XVIII ст. // Сіверянський літопис. 2013. – № 4 – 6. – С. 19 – 27.

3) Протоієрей Юрій Мицик, Інна Тарасенко. 3 грамот митрополита (архієпископа) Варлаама Ванатовича// Труди КДА. – 2016. – № 16. – С. 200 – 215.

* * *

№ 1

1736, червня 11 (травня 31). – Чернігів. – Грамота чернігівського архієпископа Іларіона Рогалевського

«Божію милостию православний архієпископ черніговский и Новогородка Сіверского Иларион Рогалевский.

Єпархії ншей Черніговской превелебним в Богу отцам любецкому, домницкому, андроницкому, макошинскому и рихловскому игуменам при блгословенії ншем архиерейском обявляється:

Каков ея императорского величества самодержици всероссийской указ за подписанием собственния ея императорского величества руки об отсылки поиманних около Санкт Петербурха на заставах разных чинов людей без пашпортов прямо в ті міста, кого куда надлежит, а не в полицию, а тіх містах в них слідоват и послідствіям (?) поступат збіглими драгунами и салдатами и матросами и протчими служилими людьми по воинским правам, а з гулящими по указу 729 году, а которые біглие люде поміщикови, а тіх поміщиков в Санктпетербурхе нїт, тако малолітних оприділят для обучения в школы, а

срослих в каторжную и в другие казение работи и дават корм и мундир и при отдачи в казну з поміщиков ту здержаную на них службу возвращат. Июля 26 дня сего 1736 году напечатан и стійшому правительствующему синоду при видении правительствующаго сената сообщен. Таков по ея императорского величества указу и по оприділенію стійшаго правительствующаго синода для відома и дійствителнаго исполненія из стійшаго правительствующаго синоду при писменном ея императорского величества прошлаго ноября 8 дня под номером 2227 –м состоявшагося указі к нам печатный еден указ прислан, которого ея императорского величества указа скоро по поручении як в протчие епархии ншей Черниговской подсутственние міста справочные з оного ея императорского величества печатного указа при універсалі ншем для відома и дійствителнаго по тому ея императорского величества указу исполненія разослали ми копії. Так и до превелебностей вших з оного печатного ея императорского величества указа при сем ншем універсалі справочного посилая копию, предлагаем: скоро по получении оние ея императорского величества из стійшаго правительствующаго синода писание пропискою в сем ншем універсалі вираженние и при сенаті печатный копию при сем сообщенніи указы відомства превелебностей вших в мнстрех и подсудственным своїм сщенству для відома и дійствителнаго исполненія распубликоват, а получении же и распубликации обикновено в домовую ншу архиерейскую канцелярию немедленно репортоват так предлагаем.

З катедре ншей архиерейской черниговской 1736 года декабря 5 дня.

По повелінію звишмененного преосщеннійшаго архипастира ншего за болізни ж сего ж преосщенства на сем подписалис.

Елецкий архимандрит Тимофей.

Архимандрит Иракий катед[ри] Черн[іговской] писар и ка[менского] м[онастиря] игумен.

Иеромонах Нектарий духовник.

Иеромонах Патрикий.

Иеромонах Захарий, экзамінатор.

Канцелярист Григорий Бизіме[н[ский]].

(НБУВ. – IP. – Ф.160. – № 575. – Арк. 49. – Оригінал)

№ 2
1736, серпня 21(10). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського (регест)

«[...]объявляем: каков ея императорского величества указ [...] мая 27 дня сего 1736 году о [...]обретающихся на фабриках и мануфактурах разных чинов мужеска и женска полу людех и оплате же за нікотрих из них фабриканом, кому надлежит, денег [...] нами, архиереем, при посіщеніи епархії ншей Черніговской в городі Стародубі сего августа 10 дня для відома и исполнения получили [...] при обикновенних універсалах нших копіями [...] розослан [...], для відома распубликовать, о распубликації и о получении в дмовую ншу архиерейскую канцелярию [...]приказуем.

З катедри нашей архиепископской черніговской 1736 года сентября 15 дня.

[...]1736 года августа 10 д.

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 9зв. – 10 – Тогочасна копія)

№ 3
1736, вересня 26(15). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського (регест)

«[...] объявляем: каков ея императорского величества самодержици всероссийской из стійшаго правительствующаго синода в подтверждение [...] указов 1714 года июня 15 дня, в 1722 априля 17, в 1725 годіх сентября 18 числех, також и [...] в 1730 июня 1, в 1731 ноября 6 о правосуди и безволокитном челобитчикових діл рішеніи [...] нами, архиереем, получен [...] при універсалах нших ко всім дховним управителем [...] для надлещащого відома и исполнения розослани копіи[...] распубликовать, о получении же и распубликації и что по по тому непремінное чинитися будет в дмовую ншу архиерейскую канцелярию паки предлагаем.

З катедри нашей архиепископской черніговской 1736 года сентября 15 дня.

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 7зв. – 8 – Тогочасна копія)

№ 4

**1736, вересня 26(15). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...]объявляем: сего 1736 года сентября 11 дня указ ея императорского величества самодержици всероссийской из стійшаго правительствующаго синода нами получен, в котором изображено: сего де 1736 года июля 20 д. [...] императрица Анна Иоанновна [...] указом повеліла архимандритом архимандритом нижеписанных монастырей Троецкого Александровского Стефану, Новоспаского Никодиму битъ в [...] синоді членами [...]. Во исполнение оногo [...] указа [...] для відома розослан [...].

Предлагаем всім відомства свого сщенству распубликовать, о полученіи же и распубликаціи обикновенно репортоват в канцелярію ншу пак предлагаем.

З катедрі ншей архиепископской черніговской 1736 года сентября 15 дня[...].

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 4 – 4зв. – Тогочасна копія)

№ 5

**1736, жовтня 17(6). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...] объявляем: каков ея императорского величества [...] сего 1736 гду септеврия 23 дня нами получен указ об отрешеніи бившего в стійшем правительствующем синоді обер-секретаря Михайла Дудина от обер-секретарскаго чина [...]

З катедрі нашей архиепископской черніговской 1736 году октября 6 д.».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 9 зв. – 10 – Тогочасна копія)

№ 6

**1736, листопада 14(3). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...] объявляется: каков ея императорского величества указ [...] о зборі з государства рекрутов состоялся и при Академіи наук напечатан». Прислано 30 екземплярів в Чернігівську епархію, треба їх розмножити та відрапортувати.

З катедри нашей архиепископской черніговской 1736 году октября 6 д.

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 11. – Тогочасна копія)

№ 7

1736, листопада 28(17). – Чернігів. –
Грамота чернігівського і новгород-сіверського
архієпископа Іларіона Рогалевського

«Божиею млстиею православний архиепископ черніговский и Новгородка Сіверского Иларіон Рогалевский

Епархії ншей Черніговской превелебним в Бгу отцам любецкому, домницкому, андрониковскому, макошинскому, и рихловскому игуменам при благословеніи ншем архиерейском объявляется каков ея императорского величества самодержици всероссийския указ о зборі з государства драгунских лошадей состоялся и при сенаті напечатан и стійшему правителствующему синоду при виденіи правителствующого сената сообщен таковым печатним указов и к нам в Черніговскую епархію для відома и исполнения прислано 25 с котораго числа ея императорского величества печатних указов для відома и исполнения священству як в протчие епархії ншей Черніговской и духовним управител міста при таковом же ея императорского величества печатних указов один при сем посилая, предлагаем оной ея императорского величества печатный указ скоро по полученииі распубликовав всім для відома в соборних своїх церквах и ко всім відомоства их священству (буди где иміются) для відома ж и в церквах во всенародное извістие в неделние дни от (?) публікації и потому для дійствітелнаго исполнения справочним от себе копіями розослав по полученииі же и о распубликації в домовую ншу архиерейскую канцелярию по обикновению репортоват паки архиерейск[и] приказуем, о чем превелебностям вшим відат и чинит по ея императорского величества указу.

По повелению звишменованного преосвященішого архипастира ншего за болізнъ его преосвященства на сем подписалис.

Мнстря Елецкого архимандрит Тимофей

Иеромонах Сосипатр, катедри Чер[ніговской] намісник

Иеромонах Иракий катедри Чер[ніговской] писар и к[аменского] м[онастира] игумен

Иеромонах Нектарий дховник

Иеромонах Афанасий катедри Чер[ніговской] екзамінатор.

Ноября 17 1736 гда.

З катедри ншей ар[хиепископії] Чер[ниговской].
Читал канцелярист Григорий Бызімский». *(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 14. – Тогочасна копія)*

№ 8

**1736, грудня 27(16). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського (регест)**

«[...]объявляется указ ея императорского величества самодержици всероссийской из стійшаго правительствующаго синода под. номером 2295 за подписом рук Ивана, протопопа благовіщенскаго, секретара Алексія Васильева да канцеляристи Никити Дубровина прошедшаго ноября 22 д. сего 1736 года состоявшагося: сего 736 года декабря 16 в домі ншем архиерейском в Чернігові нами получен, в котором выражено о» [...] сибірських товарах

З катедри ншей архиерейской черніговской декабря 16 д. 1736 года».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 1. – Тогочасна копія)

№ 9

**1737, лютого 11(січня 31). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...]объявляется указ ея императорского величества самодержици всероссийской из стійшаго правительствующаго синода под нумером 2477 декабра 20 д. прошедшаго 1736 года состоявшия генваря 17 сего 1737 года в дмі ншем архиерейском в Чернігові получен, в котором предложено (...)о учиненіи Переяславской провинции Заліского воеводы и секретарам за несправною смертноубийственнаго діла» [...]

З катедри ншей архиепископской черніговской генваря 20 дня 1737 года[...]».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк.3-4. – Тогочасна копія)

№ 10

**1737, січня 7 (1736, грудня 27). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...]Каков ея императорского величества самодержици всероссийской указ из стійшаго правительствующаго синода сего

1736 года декабря 24 дня в доме ншем архиерейском в Чернігові о позволеніи вдовим сщеникам и дияконам, желающим монашества под надлежащем по силі стих правил дховнаго регламента прежних ея императорского величества указов в мнстри приеми во время трилітнаго их искушения до пострижения, аще кому законное препятие не воспослѣдует, отправлять сщеннослужения [...].

З катедри ншей архиепископской черніговской 1736 году декабря 27 дня».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 1. – Тогочасна копія)

№ 11

**1738, февраля 11(1). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...]объявляем: каков ея императорского величества [...] указ под номером 25 генваря 9 д. сего 1738 года за подписом рук обер-секретаря Якова Леванидова, секретаря Алексия Васильева и канцеляриста Ивана Нестерова сосоювшийся, из стійшаго правительствующаго синода в доме нашем архиерейском сего февраля 1настоящаго 1738 года нами получен. В котором между прочим выражено: по указу ея императорского величества стійший правительствующий синод имія разсуждение, что полученнй пришлого 1738 года сентября 9 [...] за подписанием [...] ея [...]собственной руки [...].

(НБУВ. – IP. – Ф.160. – № 575. – Арк. 49 – 49 зв. – Тогочасна копія)

№ 12

**1738, февраля 13(2). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...]объявляется: каков ея императорского величества указ [...] сего 1738 года 14 июня в доме ншем архиерейском в Чернігові о неослабном взисканіи запушенной доімки на откупщиках, невірних зборщиках[...].

Звишменованый архиепискп рукою власною.

Июня 3 дня1738 года».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 49 – 49 зв. – Тогочасна копія)

№ 13

**1738, квітня 1(березня 31). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«[...] объявляется: каков ея императорского величества указ [...] о платеже подушного и протчих зборов [...]», прислано 21.03.1738 р. к нам печатних десят указов [...] для відома и до-стодолжного исполнения за справкою копії [...] распубликоват [...] рапортоват».

(НБУВ. – ІР. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 19. – Тогочасна копія)

№ 14

**1738(?), травня 23 (12). – Новгород-Сіверський. –
Грамота новгород-сіверського і глухівського
єпископа Іларіона Рогалевського**

«Божиею милостию смиренный Иларион, епископ новгород-сіверский и глуховский.

Божие и наше пастирское препосилаем благословенне.

Епархии нашей Короповскому духовному правлению и всім, кому о сем відать надлежит. Сего маия 11-го числа от того духовнаго правления, по взнесенной во оное от священника села Высокого церкви Успения Богоматери Луки Лукашевича с прихожаны прозбы, доношением нам представлено: как де по дозволению нашему купленная реченным священником и прихожанами в упраздненном дівичьем Макошинском монастырі трапезная церковь совершенно разобрана и перевезена в показанное село Высокое для состроения оной на місто там згорівшой на старом місті ж и в прежнее именованіе; к чему де и мастер уже договорен. Того ради и прошоно на заложеніе той церкви нашей благословенной грамматы. Мы, (...)»* во уваженіе толь богоугодного помянутого священника и прихожан діла в прописанном селі Высоком во имя Успения Богоматери церковь на місто згорівшой заложить благословляем протоиерею короповскому Иоанну Костантиновичу со освященіем купно собором, повелівая по исполненіи того репортовать нашей дикастеріи. Для чего и сия наша благословительная грамота за нашим подписаніем и при печати кафедры нашей дана мая 12 дня 1789 (?)-го года.

Дописка копіюста: «(М[істо] П[ечати]. Без подписи. Печать сургучная большая с изображеніем Преображенія Господня, так как кафедра при Спасо-Преображенском соборе; подпись на печати: «Печать катедры Новгородско Сіверския». Писана

на синеватой бумаге обыкновенного формата с водяными знаками» і «На с. т(?). грам[оте] 1785 дек[абря] 15 на сред. печати сургучной изображ[ены] монастырь с частию монастир[ской] стены с 2 башнями, церковь о 3 главах и 2 церк.1-(...)*, колокольню и монастырс[кое] здание с надп[исью]: «Печать Спаского Новаграда Сіверскаго монастыря».

(ИМФЕ. – ВР. – Ф. 3. – Копія другої половини XIX ст.)

№ 15

1738, червня 14(3). – Чернігів. – Грамота чернігівського архієпископа Іларіона Рогалевського

«[...] объявляется: каковы ж ея императорского величества [...] сего 1738 года июня 14 д. вдомі ншем архиерейском в Чернігові получени печетни указы о продаже з заводов Демидова желіза и чугуна и о протчем числом десят, одного числа печатаних ея императорского величества указов для надлежащаго відома и дійствителнаго исполнения [...] розослано при таких ордірах нших [...]посилая, предлагаем [...] точними распубликоват при ордерах своїх копиами, о полученіи же и о распублікаціи оногo [...] указа в домовую ншу архерейскую канцелярію репортоват без умедления.

Звишменованый архиепскп рукою власною.

Июня 3 дня1738 года».

(НБУВ. – ІР. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 50 – Тогочасна копія)

№ 16

1738, червня 17(6). – Чернігів. – Грамота чернігівського архієпископа Іларіона Рогалевського

«[...] объявляется: каков ея императорского величества [...] указ пришлогo априля 27 дня настоящего 1738 года под нумером 1445 в подтверждение прежних ея [...] указов состоялся о поставки з архиерейских домов и мнстрей лошадей [...], а когда под драгун ніт, то вмісто двух драгунских по одной годной в кирасирские полки без всякаго продолжения и послабления [...] в домі нашем архиерейском в Чернігові пришлогo мая 27 д. 1738 года нами получен. [...] для відома и достодолжного исполнения за справкою копії [...] распубликоват [...] присилат.

Июня 6 1738 года. Чернігов».

(НБУВ. – ІР. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 41 – 41 зв. – Тогочасна копія)

№ 17

**1738, червня 11 (травня 31). – Чернігів. –
Грамота чернігівського архієпископа
Іларіона Рогалевського**

«Бжию милостию православний архиепскоп черниговский и Новагородка Сіверского Иларион Рогалевский.

Епархії ншей Черниговской превелебним в Богу отцам любцкому, домницкому, андроницкому, макошинскому и рихловскому игуменам да Рувимососницкого монастыра строителю объявляется:

Сего мая 19 д. 1738 года Николского Пустинножителного Рихловского мнстра игумен его превелебность Мемнон Борозна в поданом нам, архиерею, доношений своем показал настоящего де 1738 года априля послідних чисел мнстра Николского Пустинножителного Рихловского законник монах Варфоломей, будучи в послушанії в хлібні, без відома вишпол с монастыра и понні во монастыр не прихоживает и прослуху об оном нїт. А оний де беглец монах Варфоломей примітами такой: росту среднего, тонкий, твари сухорлявой, блідой, борода невеликой половой (?), очей сірих похмурних, волосов на голові половий (?) же. Просил он, игумен, нас, архиерея, по силі ся императорского величества указу, в 732 году состоявшагося, розислали куда надлежит к духовним управителем пастирских нших універсалов, о яком его, монаха Варфоломея, з Николского Рихловского мнстра избіги, як протчие епархії ншей Черниговской к дховним управителеем міста по силі вишупомянутого указа разослани універсали, так и до превелебностей вших посилая, предлагаем всім відо[м]ост (?) своїх священству для відома и дійствителнаго по сему исполнению распубликовать. Буди же по распубликації показанный беглец по вишписанных примітах в чим либо превелебностей вших в сиску явится, то взят оного и забив в колодки под кріпким караулом аби куда на пути біжат не мога, присилат в дом нш архиерейский в Чернигов, опасуяся за збіг того беглеца з чией либо превелебностей ваших порановки(?) или за утайку пастирского ншего гніва о полученії же сего и о исполненії в домовую ншу архиерейскую канцелярию репортоват по повелінію звишмененного архипастира ншего. На сем подписалис.

Елецкий архимандрит Тимофей.

Троецкой обители архимандрит Иракий.

Катедрального архиепскпского черниговского мнстра намістник иеромонах Феофил.

Иеромонах Нектарий дховник.
Иеромонах Захарий.
Писар катедри архиепископії Черніговской Филип Ладонка.
1738 года мая 31. Получен июля 5 числа отрепортован июля 6-о».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 575. – Арк. 49. – Оригінал)

Додаток:

№ 1

1736, серпня 8 (липня 28). – Чернігів. –
Уступний запис на «пляц Калениковский» у Чернігові
даний чернігівському архієпископу Іларіону Рогалевському
бунчуковим товаришем Андрієм Полуботком
«1736 году июля 28 дал сию мою саморучную [...] в катедру
архиепископии черниговской в такой силе: по требованию
преосвященнейшего великого господина Иларiona Рогалев-
ского архиепископа Черниговского и Новгорода-Северского
отдал я. ниже подписавшийся, пляц в городе Чернигове лежа-
чий, купленный покойным отцем моим Павлом Полуботком
черниговским, прозываемый Калениковский, вечно до катедры
черниговской, на который мой двор и купчую взываюши
[...] же я отдал у катедру, а теперь отдачу мою вечную сим
саморучным ствердил писанием чрез которое всех моих детей
и близких и дальних моих свойственных от вышеупомянутого
пляцу отдаляю, что б они ни хто [...] и тому даючи теперь и в
потомные часы претензии не имели.

Бунчуковий товарищ Андрей Полуботок».

(ЦДІАУК України. Ф. 133.- Оп. 1.- № 553.-Арк. 1. Копія.

Опубліковано: Тригуб О. З нових джерел до історії земельної власності
Борисоглібського кафедрального монастиря в Чернігові та на його околицяхт у
другій половині XVII—XVIII ст. // Сіверянський літопис. 2013. – № 4 – 6. – С. 19 – 27)